

บทบรรณาธิการ

แม้สำหรับผู้สนใจประวัติศาสตร์โดยทั่วไป การศึกษาประวัติศาสตร์คือการศึกษาเหตุการณ์ในอดีต แต่สำหรับผู้ที่เป็นนักประวัติศาสตร์โดยอาชีพ การกิจของพวกเขาไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงการอธิบายลักษณะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้น แต่ยังรวมถึงการอธิบายความเปลี่ยนแปลงว่ามีลักษณะอย่างไร และความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลจากปัจจัยใดบ้าง ความเข้าใจที่มีต่อลักษณะของความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลัง คือสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ และเป็นสิ่งที่ผู้เขียนบทความทั้งหมดที่ปรากฏใน วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ฉบับนี้ พยายามนำเสนอต่อผู้อ่าน

วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ฉบับนี้ ประกอบไปด้วยบทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง และบทความวิชาการ 2 เรื่อง แม้ว่าประเด็นที่ผู้เขียนบทความแต่ละท่านให้ความสนใจศึกษาอาจมีความแตกต่างกัน แต่ข้อเสนอสำคัญที่ปรากฏในบทความทุกเรื่อง คือการอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม รวมถึง ความรู้ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในยุคสมัยต่าง ๆ บทความวิจัยเรื่องแรก แนวคิดชาตินิยมทางเศรษฐกิจสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามกับการฟื้นฟูอุตสาหกรรมฟอกหนังโดยรัฐหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดย ภควุฒิ ทวีศอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนโยบายอุตสาหกรรมของไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยอาศัยตัวอย่างของอุตสาหกรรมฟอกหนัง ซึ่งเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่รัฐบาลไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามให้การสนับสนุน เป็นกรณีศึกษา ภควุฒิชี้ให้เห็นว่า แม้ในภาพกว้าง รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเริ่มมีท่าทีเปิดกว้างให้กับการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้นกว่าในช่วงก่อนสงคราม อันเป็นผลมาจากการผลักดันขององค์การโลบบาล ไม่ว่าจะเป็นสหประชาชาติ หรือ ธนาคารโลก อย่างไรก็ตามความเปิดกว้างนี้ เกิดขึ้นเฉพาะกับอุตสาหกรรมบางประเภทเท่านั้น สำหรับอุตสาหกรรมที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นพิเศษ อย่างกรณีของอุตสาหกรรมฟอกหนัง รัฐบาลยังคงดำเนินการบริหารภายใต้แนวคิดแบบเศรษฐกิจชาตินิยมที่พยายามควบคุมอุตสาหกรรมเหล่านี้ให้อยู่ในมือของรัฐ และพยายามพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวอยู่ภายใต้โครงสร้างของระบบราชการ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมายก็ตาม

บทความวิจัยเรื่องที่สอง สุริยุปราคา พ.ศ. 2411: ข้อพิพาทว่าด้วยหลักฐานและประวัติศาสตร์นิพนธ์ โดย ศุภวิทย์ ถาวรบุตร อภิปรายถึงความเปลี่ยนแปลงในความรู้ทางดาราศาสตร์ และตั้งคำถามกับสำคัญของปรากฏการณ์ “สุริยุปราคาที่หัวกอ” ที่รู้จักกันดีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย ในบทความวิจัยนี้ ศุภวิทย์ชี้ให้เห็นว่า การยกย่องความสำเร็จใน

การทำนายการเกิดสุริยุปราคาที่ว่ากอของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในฐานะที่เป็นความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญของไทย นอกจากจะวางอยู่บนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่หนักแน่นแล้ว ยังวางอยู่บนความไม่เข้าใจต่อความเปลี่ยนแปลงในแวดวงดาราศาสตร์ในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่งการคาดการณ์เกี่ยวกับการเกิดสุริยุปราคาเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้ทั่วไป และเป้าหมายของการสังเกตการณ์สุริยุปราคาไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่อง การทำนายเวลาการเกิด อีกต่อไปแล้ว

บทความวิจัยเรื่องที่สาม กำเนิด “การ์ตูนไทยรูปแบบใหม่”: การผสมผสานทางวัฒนธรรมอันเป็นผลจากสังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดย วรพร วัชวัลคุ กล่าวถึงการก่อตัวของการ์ตูนไทยรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศ วรพรชี้ให้เห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการ์ตูนไทย เป็นผลมาจากการหลั่งไหลเข้ามาของการ์ตูนญี่ปุ่น ประกอบกับเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยอมรับกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากต่อการก่อตัวของการ์ตูนไทยรูปแบบใหม่ที่ผสมผสานระหว่างอิทธิพลของการ์ตูนญี่ปุ่นกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในวัฒนธรรมเรื่องเล่าของไทย อันเป็นปรากฏการณ์ที่วรพรชี้ให้เห็นว่า เกิดขึ้นทั่วไปในหลายประเทศที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่คล้ายคลึงกัน

บทความวิจัยเรื่องที่สี่ ผู้หญิงกับความรักในนิตยสาร สตรีสาร ช่วงทศวรรษ 2490 โดย เสนาะ เจริญพร อธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงของความรัก ในช่วงทศวรรษ 2490 โดยศึกษาผ่านคอลัมน์ “ทัศนะของผู้หญิง” ในนิตยสาร สตรีสาร เช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์หลายคน ที่ศึกษาประวัติศาสตร์อารมณ์ความรู้สึก เสนาะเห็นว่ารูปแบบของอารมณ์ความรู้สึกเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย โดยอาศัยหลักฐานประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ที่สะท้อนมุมมอง ความหวัง ความฝัน และความกลัวของผู้หญิงชนชั้นกลางในทศวรรษ 2490 ประกอบกับการวิเคราะห์บริบททางสังคมเศรษฐกิจการเมืองในขณะนั้น ทำให้เสนาะไม่เพียงสามารถอธิบายถึงลักษณะของอารมณ์ความรู้สึกรักในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในยุคหลังสงคราม แต่ยังสามารถอธิบายว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

นอกจากบทความวิจัยทั้ง 4 เรื่อง วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ฉบับนี้ยังประกอบไปด้วยบทความวิชาการอีกสองเรื่อง เรื่องแรก ได้แก่ บทความ หมอลำต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (ปลายทศวรรษ 2490 ถึงต้นทศวรรษ 2520) โดย สุรศักดิ์ สาระจิตร์ ซึ่งศึกษาการนำศิลปะการแสดงพื้นบ้านอย่าง หมอลำ มาปรับใช้ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น งานของสุรศักดิ์ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นความสนใจในประวัติศาสตร์ช่วงสงครามเย็นซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นในระยะหลังแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความสนใจในกิจกรรมของฝ่ายรัฐบาลในการเคลื่อนไหวต่อสู้กับการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ใน

รูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ประกอบสร้างความรู้ที่นักประวัติศาสตร์มีต่อบทบาทต่าง ๆ ที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น

สำหรับบทความสุดท้าย สมมุติว่ามี “ลำนนา”: พื้นที่ อำนาจ-ความรู้ และมรดกของ อาณานิคมสยาม โดย ทินกฤต สิริรัตน์ เป็นงานศึกษาที่อภิปรายถึงเปลี่ยนแปลงของการรับรู้เกี่ยวกับ “ลำนนา” ซึ่งทินกฤตมองว่าเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ-ความรู้ การสร้างพื้นที่ และอิทธิพลของระบอบอาณานิคมของสยามที่มีผลต่อการก่อตัวของพื้นที่สมมุติที่เรียกกันว่า “ลำนนา โดยสมมุติ” และในที่สุด ถูกทำให้กลายเป็น “ลำนนา(ที่เชื่อกันว่า) มีอยู่จริง ในประวัติศาสตร์”

เช่นเดียวกับ วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ทุกฉบับที่ผ่านมา กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความต่าง ๆ ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ จะนำไปสู่การถกเถียง แลกเปลี่ยนทางความคิดระหว่างผู้สนใจประวัติศาสตร์อย่างวิพากษ์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงวิชาการ ท้ายที่สุด กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่กรุณาส่งบทความมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ ตลอดจนผู้อ่านทุกท่านที่กรุณาให้การสนับสนุน วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ มาโดยตลอด

ตามไท ดิลกวิทยรัตน์